

Přístupnost webových stránek a mobilních aplikací (WMAA)

© 2019 Michal Rada
www.pristupnost-informaci.cz
IT4P Ostrava 10/2019

Co je to **přístupnost**?

Lidsky řečeno, “přístupnost” je “dělat věci tak, aby byly přístupné a použitelné pro všechny.

- Informace přístupné
- Služby použitelné

Desatero GA

Existuje deset evropských principů **governance accessibility**:

1. Rovné šance a rovný přístup
2. Rovné možnosti práva a jeho dosažení
3. Rovný přístup k veřejným i komerčním službám
4. Liniová bezbariérovost
5. Bezbariérová doprava
6. Přístupné informace nejen veřejné správy
7. Přístupné a použitelné služby včetně těch elektronických
8. Podpora osob se zdravotním postižením
9. Zabránění a předcházení diskriminaci
10. Pozitivní kompenzace a integrace

Povinnost či dobrovolnost

Přístupnost je de facto povinností:

- pro veřejný sektor zákonná povinnost
 - je svázán technickými pravidly
 - Nový zákon
 - kontroluje MV ČR
- povinnost u veřejných zakázek (§93)
- pro komerční sektor nepřímá povinnost a nediskriminace
 - nemá stanovená pravidla řešení
 - je vymahatelné, ale obtížně
 - sociálně odpovědný přístup

Proč to řešit

Přístupnost zajistí

- Aby k informacím měli přístup všichni
- Aby služby byly pro všechny využitelné
- Abychom nikoho nediskriminovali
- Aby prezentace našich informací byla lepší
- Přístupné prostředí v práci

Jak pracují

- zrakově postižení
 - s odečítačem obrazovky (braillovský či hlasový výstup)
 - se zvětšovací softwarem
 - jinou formou prezentace informací
- sluchově postižení
 - s titulky či přepisem hlasu
 - s vizualizací zvuků

Současná legislativa

- Úmluva o právech OZP
- Článek 15 nařízení eIDAS
- Zákon 365/2000 o informačních systémech veřejné správy
- Zákon 99/2019 o přístupnosti
- Povinnost v zákoně 134/2016 o veřejných zakázkách (§93)

§ 93 ZZVZ

Podmínky přístupnosti

(1) Pokud je předmět plnění veřejné zakázky určen k užívání fyzickými osobami, zadavatel při stanovení technické specifikace zohlední přístupnost předmětu veřejné zakázky osobám se zdravotním postižením, neznemožňují-li to objektivní okolnosti.

Kde je dále zakotveno?

Přístupnost je dále kromě zmíněných zákonů zakotvena:

- jako samostatná zásada pro digitálně přívětivou legislativu
- jako obecný princip veřejné správy
- jako architektonický povinný princip v IKČR
- jako závazný princip v NAP
- jako jedna z posuzovaných věcí u stanovisek OHA k ICT projektům
- jako oblast posuzování zákonnosti veřejných zakázek
- jako kontrolovaná oblast ze strany NKÚ

Směrnice WMAA

Směrnice EU 2016/2102 o přístupnosti internetových stránek a mobilních aplikací subjektů veřejného sektoru (WMAA)

- Transponována novým zákonem o přístupnosti
- Řeší oblasti
 - rozsah povinných subjektů
 - přístupnost webových stránek a jejich obsahu
 - přístupnost obsahu
 - přístupnost mobilních aplikací
 - monitoring přístupnosti
 - osvěta, reakce, spory
 - povinnost odborné přípravy
- Gestorem je MV, konkrétně Odbor eGovernmentu
- Projednává se v parlamentu, transpozice se nestihne

Harmonogram WMAA

Harmonogram je následující

- 10/2016: Vyhlášena směrnice
- 9/2018: Transpoziční povinnost (nesplněno)
- 4/2019: Očekávané vyhlášení zákona
- 9/2019: Povinnosti pro nové weby
- 9/2020: Povinnost pro všechny weby
- 12/2021: První monitoring

Nový zákon

Zákon č. 99/2019 Sb., o přístupnosti internetových stránek a mobilních aplikací subjektů veřejného sektoru

- Vyhlášen 9.4.2019, platí okamžitě
- Dělená účinnost povinností podle harmonogramu WMAA
- Stanovuje základní povinnost přístupnosti pro
 - internetové stránky (všechny)
 - obsah internetových stránek
 - mobilní aplikace
- Řeší problematiku sporů a reakcí na ně
- MV má nové povinnosti (monitoring a kontrola)

Struktura zákona

- § 1: Předmět úpravy
- § 2: Vymezení některých pojmů
- § 3: Povinný subjekt
- § 4: Zajištění přístupnosti internetových stránek a mobilních aplikací
- § 5: Zajištění přístupnosti internetových stránek
- § 6: Zajištění přístupnosti mobilních aplikací
- § 7: Nepřiměřená zátěž
- § 8: Prohlášení o přístupnosti
- § 9: Podnět k nápravě
- § 10: Působnost ministerstva
- § 11: Kontrola dodržování povinností povinných subjektů
- § 12: Zpráva o výsledku sledování přístupnosti
- § 13: Přechodná ustanovení

Povinné subjekty

Povinnost přístupnosti budou mít nově

- stát,
- územní samosprávný celek,
- právnická osoba zřízená zákonem,
- právnická osoba zřízená nebo založená státem, územním samosprávným celkem nebo právnickou osobou podle písmene c),
- právnická osoba
 - zřízená nebo založená za zvláštním účelem spočívajícím v uspokojování potřeb obecného zájmu
 - financovaná či řízená převážně státem, územním samosprávným celkem nebo povinným subjektem
- dobrovolný svazek obcí,
- vysoká škola, škola a školské zařízení a
- kvalifikovaný správce systému elektronické identifikace.

💡 Přesně stejný rozsah pro veřejné zadavatele podle veřejného investování

Nepřiměřená zátěž

! Pozor na institut **nepřiměřené zátěže**

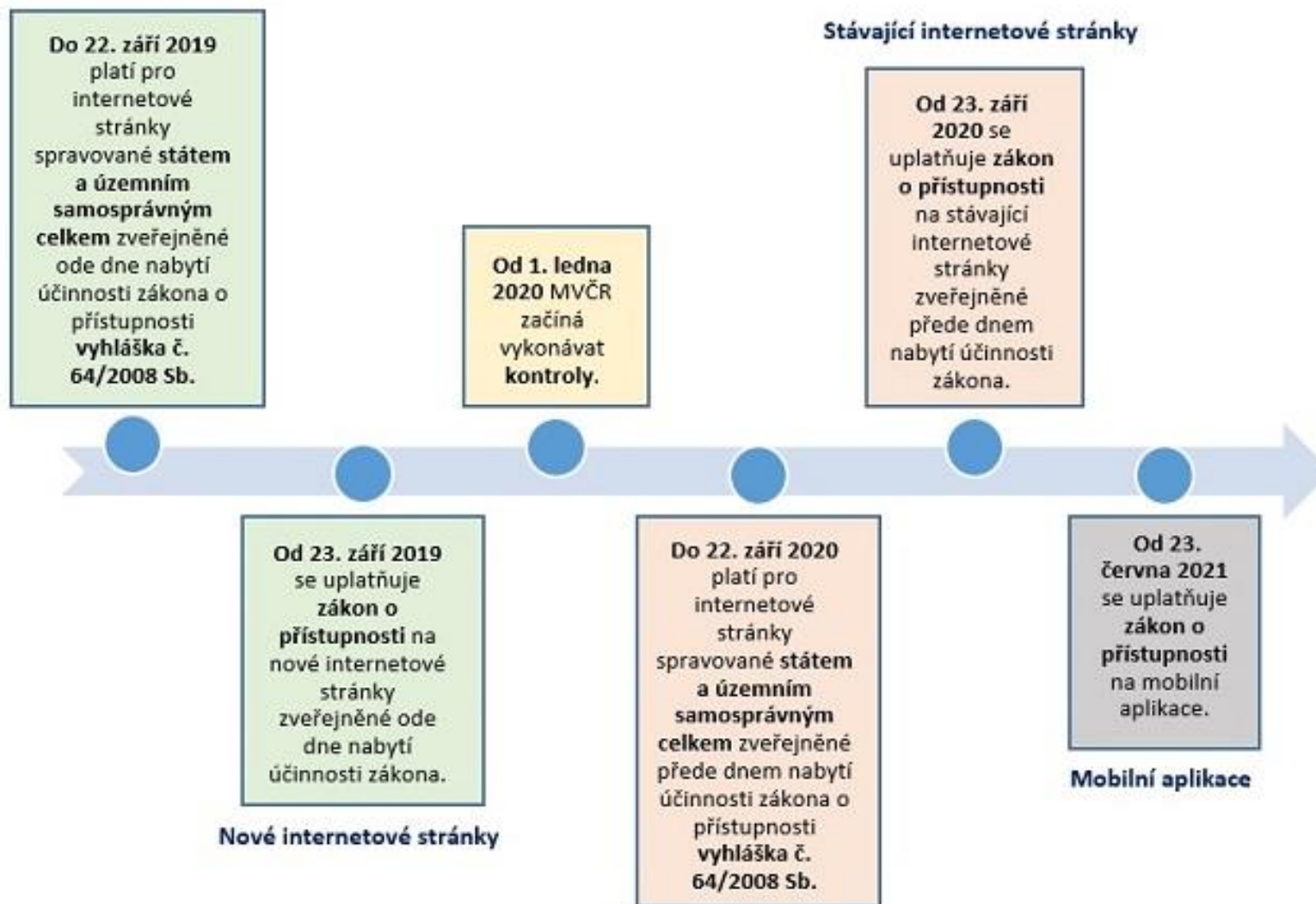
- V zákoně sice existuje, ale je prakticky neaplikovatelný
 - Nepřístupnost zakládá diskriminaci, takže nesplnění přístupnosti je prodiskriminační
 - Nelze vztáhnout na celkový rozsah povinností
 - Využitím se subjekt nezбavuje povinnosti přístupnosti, pouze realizace podle WMAA
 - U nepřístupných informací je povinnost náhradního způsobu
- K čemu to tedy je?
 - Rozhodně ne jako obecná výmluva
 - Nelze vztáhnout na celý web
 - Lze využít pro konkrétní obsah s odůvodněním
 - Nutnost řešit v Prohlášení o přístupnosti

Oficiální podklady od MV

Na webu MV je sekce o přístupnosti obsahující:

1. CO JE PŘÍSTUPNOST?
2. Na koho je přístupnost zaměřena?
3. Kdo je povinný zajistit přístupnost?
4. Nepřiměřená zátěž
5. Prohlášení o přístupnosti
6. Legislativa
7. Metodické dokumenty
8. Časová osa uplatňování pravidel přístupnosti

Časová osa podle MV

Nově v NAP

MV vydalo podle IKČR Národní architektonický plán (NAP), kde je také povinnost přístupnosti zmíněná

- Povinnost přístupnosti pro internetové stránky a mobilní aplikace (včetně rozhraní ISVS)
- Přístupnost u ISVS a IS pořizovaných veřejným investováním
- Přístupnost u všech věcí pořizovaných veřejným investováním
- Realizace standardy
- Prověřuje nově OHA

Najdete na archi.gov.cz

Další podklady

💡 K zákonu toho hodně najdete na www.pristupnost-informaci.cz

- Vysvětlení rozdílů staré a nové právní úpravy
- Představení zákona
- Standardy, podle kterých postupovat
 - WCAG overview v češtině
 - WCAG checklist v češtině
- Metodiky k přístupnosti
 - Třeba Metodika od AV ČR pro výzkumné instituce
- Technické nástroje pro kontrolu a prověření

Přístupnost pro...

Přístupnost je třeba zajistit pro

- webové stránky
- webové aplikace a informační systémy
- digitální dokumenty
- aplikace (mobilní i desktopové)
- elektronické formuláře a jejich prostředí
- informační terminály
- digitální služby a eID

Kde a jak?

Je dobré to řešit komplexně, ale zejména:

- Vědět, v jaké technologii web tvořím a zda generuje přístupný výsledek
- Mít vyřešenu přístupnost v šablonách designu webu
- Správně řešit přístupnost při grafickém návrhu
- Nezapomenout na přístupnost obsahu jednotlivých stránek
- Vhodné je mít přístupné rozhraní pro správce a editory

Základní principy

- Popsat netextové prvky
- Strukturovat pomocí nadpisů
- Srozumitelná navigace
- Popsány a vysvětleny ovládací prvky
- Neměnit svévolně obsah
- Předvídatelný vzhled a chování
- Pravidla vzhledu a kontrastů
- Popsaná média

Jak se staví web

Způsoby tvorby webu jsou vesměs následující:

- Napsání na zelené louce (HTML/skripty psané od základů)
- Využití redakčního systému (WordPress/Joomla/cokoliv)
- Použití webového frameworku
- Generování ze systému či OCS
- Dynamická aplikace

Mezinárodní normy

Existují dvě mezinárodní normy/standards, které jsou základem a dostačujícím nástrojem pro každého

- WCAG 2 určená jako základ pro přístupnost (nejen) webového obsahu
- WAI-ARIA určená pro technickou přístupnost dynamických aplikací

Jak na WCAG

Norma WCAG 2.0 je dobrým návodem

- součástí jsou metodiky a techniky (v angličtině)
- V češtině jsou:
 - WCAG overview
 - WCAG checklist

Informace na portálu PI

Myslete na to

Je dobré na přístupnost myslet již od začátku, a hlavně ji brát jako povinnou součást projektu

- Řešit potřeby již při návrhu
- Používat přístupné technologie
- Dodržovat základy přístupnosti
- Alespoň základně si to otestovat
- Brát to jako kontinuální proces

Principy MAAP

Existují základní principy pro přístupné aplikace (Mobile applications accessibility principles):

1. Veškeré prvky aplikace musejí být popsány dle jejich významu, kromě ryze designových prvků.
2. Ovládací prvky aplikace musejí mít vždy jasnou svoji funkci.
3. Aplikace musí být ovladatelná standardními metodami.
4. Aplikace musí být plně funkční i s asistivními technologiemi a odečítači obrazovky.
5. Informace a objekty v aplikaci musejí být vždy dobře čitelné a designované s ohledem na přístupnost a univerzalitu.
6. Aplikace musí být ovladatelná klávesnicí či obdobnými hardwarovými prostředky.
7. Aplikace se musí chovat předvídatelně.
8. Aplikace nesmí měnit sdělované informace a obsah bez vědomí uživatele.
9. U funkcí aplikace, jež nelze udělat přístupnými, to musí být uživateli sděleno.
10. Jakýkoliv reklamní obsah v aplikaci nesmí omezovat přístupnost a použitelnost aplikace.

Normy a rámce

- Neexistují technické normy
- V rámci WCAG 2.0 jsou i praktiky pro mobilní aplikace
- Existují guidelines pro jednotlivé platformy
- Požadavky společné, ale programátorské techniky různé

Je to složitější

Na rozdíl od webů je tvorba dokumentů složitější:

- Způsobů, jak se tvoří dokumenty je mnoho
 - kancelářský software
 - spisová služba
 - informační systémy
 - výstupy portálů
- Neexistuje jednotný postup
- Nejhorší je skenování

Zvykněte si dělat

Pokud vytváříte dokument v jakémkoliv prostředí či editoru, osvojte si základní návyky:

- Nadpisy opravdu jako technické nadpisy
- Netextové prvky a obrázky pojmenovat a popsat
- Objektům dávat titulky
- Interaktivní obsah u rozsáhlejšího dokumentu
- Nezamykat dokument pro úpravy a používání

Návody

Neexistuje jednotná norma, ale...

- U jednotlivých formátů jsou accessibility guidelines
- WCAG 2.0 má i část pro dokumenty
- MV vydalo “Sedmero zásad pro přístupné dokumenty”

Jak obecně splnit...??

Je třeba si uvědomit, že pro každé stránky, systém či aplikaci se musí posuzovat a realizovat zvlášť.

Vesměs existují dva hlavní proudy:

- 1) Vývoj vlastní činností, tedy vyvíjejí pracovníci správce či provozovatele - to pak musí zajistit sami
- 2) Dodavatelský vývoj - musí zajistit dodavatel

Co chtít po dodavateli?

Nezapomeňte na to při formulaci zadávací dokumentace zakázky.

POZOR: To, že jste na to nemysleli při veřejné zakázce, není důvodem k nesplnění a nelze to brát jako nepřiměřenou zátěž, naopak to je posuzováno jako úmyslné porušení zákona.

Po dodavatelích tedy chtějte vždy, aby řešili a doložili vám splnění požadavků na přístupnost.

Co do zakázky?

V rámci veřejné zakázky tedy musí být

- Přístupnost jako taková jako sada nefunkčních požadavků
- Deklarace povinnosti přístupnosti (na základě právních předpisů)
- Zajištění přístupnosti jako sada funkčních požadavků (lze řešit povinností souladu s mezinárodními standardy)
- Ověření a doložení přístupnosti dodavatelem

Jak si to zkontrolovat?

U IS a webů a aplikací je kontrola relativně jednoduchá.

- Existuje kontrolní seznam WCAG, kterým si může obecně přístupnost kdokoliv zkontrolovat,
- ale samozřejmě testování uživateli OZP se nic nevyrovná.
- Nejjistější je si najít odborníky
- Existují i různé technické nástroje a aplikace pro kontrolu požadavků WCAG
 - Na portálu PI je k dispozici ISO šablona inspekce podle WCAG